

проблем вчення і виховання, організації життя дітей, проблем роботи з батьками і суспільством.

Бути майстром педагогічної праці – означає уміти передбачати можливі ускладнення в педагогічному процесі і своєчасно запобігати їм, уміти негайно і правильно вирішувати складні педагогічні ситуації, володіти педагогічним відчуттям, уміти управляти педагогічним процесом без примусу, з легкістю, бути в ньому простою, звичайною, але потрібною і улюбленою для дітей людиною, поселяючи в них радість, турботу, впевненість і оптимізм.

Майстер педагогічної праці – це людина широкого кругозору, чуйна, доброзичлива, принципова, що бореться за нове і проти віджитого в педагогічній справі, уважно стежить за розвитком педагогічної і суміжних з нею наук, за перспективним досвідом.

Отже можна зробити висновки, що сучасному педагогу слід вчитися протягом усього життя. Потрібно безупинне поповнення своїх наукових знань через книжки, періодичні видання, Інтернет.

За словами В. Сухомлинського: «Чим глибше закохані ваші вихованці в предмет, який ви викладаєте, тим кращий ви педагог, тим органічніше зливаються у вашій особі вихователь і викладач. Проблему виховання здібностей, нахилів, покликання не можна розв'язати практично без безпосереднього впливу

особистості педагога на особистість вихованців. Здібності виховуються тільки здібностями, нахили – нахилами, покликання – покликанням.

Гарні педагоги починаються за шкільною партою; вогник любові до професії педагога здатна запалити тільки та людина, яка любить дітей, володіє найбільшою педагогічною мудрістю – постійно пробуджувати в юному серці бажання бути хорошим, бажання стати сьогодні кращим, ніж учора, почуття поваги до самого себе» [6, с. 185].

Основна роль вчителя сьогодні – не лише дати певну суму знань учневі, а й навчити його вчитися, самостійно здобувати знання, застосовувати їх на практиці, тобто формувати в особистості компетентності як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді та цінностях. На формування якісно нового педагога налаштована вся система методичної роботи, тобто система взаємозалежних дій та заходів, спрямованих на всебічне підвищення кваліфікації професійної майстерності кожного вчителя і вихователя, на розвиток і підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу, школи в цілому. Процес розвитку інноваційного потенціалу педагога, зорієнтованого на інноваційну діяльність, проходить за умови його участі в інноваційній діяльності і спеціально організованих рефлексивно-аналітичних, проектних і освітніх заходах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Захаренко О. Поспішаймо робити добро: роздуми педагога-академіка про долю освіти і дитини, вчителя і родини, краю і Батьківщини / О. Захаренко. – Черкаси, 1997. – 28 с.
2. Куропятник І. У професіоналізмі – дія! [Електронний ресурс] / І. Куропятник. – Режим доступу: <http://kuropyatnik.blogspot.com/>. – Дата останнього доступу: 2.11.2017. – Назва з екрана.
3. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. / Г. М. Мешко. – Київ : Академвидав,

2010. – 200 с. (Серія «Альма-матер»).

4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н.Є.Мойсеюк. – 5-те вид. доп. і перероб. – Київ, 2007. – 656 с.

5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1976. – Т.4. – 640 с.

6. Сухомлинський В. О. Сто порад вчителю / В.О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1988. – 310 с.

САМОРОЗВИТОК ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАВДЯКИ СИСТЕМІ ФОРМАЛЬНОЇ, НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Л. Ніколенко

Самовдосконалення – найважчий подвиг
Otto Erix

В умовах становлення демократичного суспільства саморозвиток є не тільки необхідним, а й незамінним суб'єктивним фактором становлення індивідуальності педагога, що надає людині можливість бути самою

собою, формує у неї «постійне бажання вчитися і створювати себе». Без усвідомленого, вольового саморозвитку неможливо досягнути цілісності, соціальної зрілості, індивідуальності педагога.

Оскільки завдання педагога на сучасному етапі розвитку освіти змінилися, то першочергового значення набуває проблема саморозвитку індивіду-

альності педагога (він уже не тільки є традиційним джерелом інформації, а й виступає в ролі наставника, менеджера навчального процесу), який має володіти навичками, що сприяють розвитку і саморозвиткові учнів, визначає суть проблеми, з'ясовує причину, а не її наслідок, володіє системним, цільовим підходом до вирішення педагогічних проблем, розвиває критичне мислення, завдяки якому ставиться під сумнів отримана інформація, власні переконання, уміє бути креативним, передбачає майбутнє, ухвалює основні рішення, мотивує учнів до розвитку, розуміє їхні емоції, наміри, а також уміє управляти своїми емоціями й емоціями інших. Саморозвиток сприяє виробленню вміння взаємодіяти з учнями, батьками, вести діалог, швидко переключатися з однієї думки на іншу, а також обмірковувати декілька проблем одночасно. При цьому педагогові необхідно орієнтуватися на учня, батьків щодо надання освітянських послуг.

Як бачимо, саморозвиток педагога сприяє виробленню умінь спілкуватися, домовлятися, управляти людьми і служити їм, сприяти розвитку здібностей креативно і швидко мислити, вбачати суть проблеми, знаходити її комплексне розв'язання, генерувати нові проекти та ідеї, проявляти когнітивну гнучкість.

Проблема саморозвитку індивідуальності педагога є актуальною ще й тому, що нова школа потребує педагога, який творчо мислить, володіє сучасними методами і технологіями освіти, уміє прогнозувати кінцевий результат для досягнення нових педагогічних цілей.

Розуміння освіти як основи інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави вимагає від нас з'ясування зовнішніх і внутрішніх умов, змісту, завдань, методів та прийомів саморозвитку індивідуальності педагога у системі формальної, неформальної та інформальної освіти.

Аналіз теоретичних досліджень засвідчує, що проблема саморозвитку особистості (індивідуальності) педагога завжди була в центрі уваги зарубіжних мислителів, особливо німецьких філософів, зокрема І. Канта. Він першим сформулював гуманістичну філософію освіти, визначив передумови для саморозвитку людини в процесі освіти. Серед філософів і психологів, які досліджували проблеми саморозвитку індивідуальності педагога, зокрема, виділимо таких, як Г. Айзенк, А. Адлер, А. Маслоу, К. Роджерс, З. Фрейд, Е. Фромм, українських учених, таких, як І. Бех, Г. Балл, М. Боришевський, В. Вернадський, І. Зязюн, Г. Костюк, М. Максименко, М. Моляко, О. Пехота, В. Рибалка.

Сучасні вчені досліджують широке коло проблем, пов'язаних із саморозвитком індивідуальності педагога в процесі освіти дорослих, зокрема, у системі формальної, неформальної й інформальної освіти.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблемі освіти дорослих у формальній, неформальній та інформальній освіті присвячено праці таких науковців, як Д. Антонова, І. Беюл, Л. Ведернікова, С. Вершловський, В. Гаргай, В. Давидова, С. Змєйова, Т. Зотова, С. Коваленко, Н. Ничкало, О. Митіна, О. Огієнко та ін. Предметом досліджень науковців був широкий спектр теоретичних і практичних проблем освіти дорослих, проте питанням саморозвитку індивідуальності педагога у формальній, неформальній й інформальній освіті не приділялася належна увага.

Зважаючи на це, метою нашої статті є дослідження особливостей внутрішніх і зовнішніх умов, змісту, методів, прийомів саморозвитку індивідуальності педагога у системі формальної, неформальної й інформальної освіти.

В основу теоретичного аналізу проблем саморозвитку індивідуальності педагога у системі формальної, неформальної й інформальної освіти покладено такі підходи: суб'єктно-діяльнісний, особистісно-розвивальний, акмеологічний. Вони тісно пов'язані і взаємодоповнюються [1, с. 27]. Відомо, що саморозвиток індивідуальності педагога в акмеології розуміється як процес розвитку особистості, орієнтований на високий рівень професіоналізму і професійні досягнення, що сприяє процесу навчання в професійній діяльності і професійних взаємодій на різних етапах життєдіяльності людини [2, с. 37].

Саморозвиток педагога є особливо значущим, адже учні не сприйматимуть педагога, який «законсервован» у своєму часі, є відірваним від ритму сучасного життя. У процесі самовдосконалення для педагога головне – постійно виховувати себе, пізнавати світ, слідувати за новинками, читати літературу, спілкуватися зі старшими колегами та набиратися в них досвіду. Тільки тоді педагог зможе вдосконалювати свої знання, і, як наслідок, піднятися на рівень вище [1].

Отже, можемо стверджувати, що саморозвиток – це усвідомлений, керований особистістю процес, унаслідок якого відбувається удосконалення фізичних, розумових і моральних потенцій людини. Процес саморозвитку не має меж, як немає меж досконалості людини.

Саморозвиток індивідуальності педагога відбувається за умови його готовності до професійного самовдосконалення у системі формальної, неформальної й інформальної освіти. Межі між різними формами освіти досить невиразні, але вони існують. Спрямоване навчання має обов'язковий характер,

коли засвоюється відповідно до віку й розвитку певна навчальна програма. У такому випадку педагог залучений до системи формальної освіти. Якщо педагог сам керує організацією свого саморозвитку, оволодіває лише тими знаннями, навичками, в яких відчуває потребу, може зупинити цей процес у будь-який момент, зробити перерву, а потім знову повернутися до навчання відповідно до своїх потреб, інтересів, то це буде неформальна освіта, яка необов'язково має організований систематичний характер, може здійснюватися поза межами освітніх закладів.

До сфери неформальної освіти належать індивідуальні заняття під керівництвом тренерів чи репетиторів, тренінги та короткотермінові курси, що переслідують практичні короткострокові цілі. Неформальна освіта не має вікових, професійних чи інтелектуальних обмежень щодо учасників, нерідко не обмежується у часі. В Україні існування неформальної освіти охоплює такі галузі: післядипломна освіта та освіта дорослих; громадянська освіта (різнопланова діяльність громадських організацій); студентське самоврядування (через можливість набуття управлінських, організаторських, комунікативних та інших умінь); освітні ініціативи, спрямовані на саморозвиток додаткових умінь та навичок (комп'ютерні й мовні курси, гуртки за інтересами тощо).

Окрім формальної, неформальної освіти, педагог потребує й індивідуальної освіти, що може видозмінюватися як за профілем, так і за формами. Усе більше відчувається потреба в застосуванні концепцій і теорій, які розширюють можливості саморозвитку індивідуальності педагога в інформальній освіті. Інформальна освіта – неорганізований, не завжди усвідомлений та цілеспрямований процес, що триває протягом усього професійного життя. Насправді, це здобуття необхідних знань, умінь, навичок у формі життєвого досвіду.

Отже, інформальна освіта (Informal education) – це неструктурована, нецілеспрямована освіта в довільному режимі, яка є найбільш об'ємною й важливою частиною всього професійного життя педагога, тобто це все те, що ми робимо кожного дня, індивідуальне пізнання світу [7]. Специфіка інформальної освіти полягає в її неструктурованості, спонтанності, набутті знань і досвіду поведінки завдяки поєднанню спостереження, наслідування. Від усіх описаних типів освіти її відрізняє абсолютна відсутність з боку самого педагога усвідомленого прагнення сприяти саморозвиткові.

Отже, крім формальної освіти, яка стимулює саморозвиток індивідуальності педагога, неформальна й інформальна освіта мають величезний потенціал

[7, с. 27] і можливості, оскільки відображають і задовольняють особистісні потреби в саморозвитковій індивідуальності педагога. Створена система неформальної й інформальної освіти забезпечує умови для саморозвитку, морального самовдосконалення індивідуальності педагога за рахунок надання широких можливостей у виборі напряму й форм освітньої діяльності у професійній сфері.

Таким чином, у сучасному суспільстві відбувається розширення освітніх можливостей, а отже, й освітнього простору для саморозвитку особистості (індивідуальності) педагога. Особистість педагога – це його позиція щодо інших людей, колективу, суспільства, тоді як індивідуальність є його особистими рисами, ставленням до самого себе. Індивід – особистість – індивідуальність відбиває закономірності розвитку людини. Чим більше в особистості індивідуальності й неповторності, тим досконалішою вона є. Як індивідуальність педагога є автономним, неповторним суб'єктом діяльності. Згідно з системно-синергетичним поглядом, саморозвиток індивідуальності педагога розпочинається тоді, коли він оволодіває здатністю до самоорганізації, саморегуляції, самовдосконалення, що виявляється у генеруванні якісно нових можливостей. Індивідуальність є умовою і водночас однією з характеристик творчості. Сутність поняття «індивідуальність педагога» характеризується поняттями «цілісність», «авторство», «самобутність», «власний спосіб життя». Індивідуальність педагога – це реальність бути самим собою, що відображає певний ступінь саморозвитку професіоналізму, майстерності особистості. Індивідуальність – це глибина особистості та суб'єкта діяльності, що виражається в неповторному шляху розвитку самої особистості, такої потрібної і корисної всьому суспільству.

Індивідуальність педагога – це не замикання в собі. Чим глибше педагог заглиблюється у себе, тим більше він оволодіває природним, таким необхідним зв'язком з усіма іншими людьми, з усім світовим життям. Чинниками цього на рівні духовності будуть Любов, Добро, Істина та інші вічні людські цінності.

Отже, індивідуальність педагога – це поєднання психологічних особливостей, що утворюють його своєрідність, відмінність від інших людей. Виявлення неповторного й оригінального в собі, що з цікавістю сприймається іншими людьми, суспільством. Педагог має знати, зрозуміти задатки, нахили, здібності кожного учня, щоб допомогти йому щодо самовизначення, самореалізації.

Саморозвиткові, самовдосконаленню, умінню бути собою, завжди і в усьому робити свій свідомий вибір сприяє формальна, неформальна й інформальна освіта. Основними компонентами свідомого вибору,

тобто самосвідомості особистості педагога виступають: когнітивні (розуміння своїх якостей, здібностей, зовнішності, соціальної значущості); емоційні (самоповага, любов до себе та інших); оцінювально-вольові (прагнення підвищити самооцінку, завоювати повагу до себе). Саме світогляд виконує у системі внутрішнього світу індивідуальності педагога роль інтегрального регулятора саморозвитку. Світогляд моделює світ та індивідуальність педагога в їх зв'язку і взаємодії, відтворюючи їх як у реальному, так і в майбутньому саморозвитку. Саме у світогляді міститься ідея саморозвитку індивідуальності педагога.

Отже, виходячи з розуміння світогляду як рушійної сили розвитку, ми даємо визначення саморозвитку особистості педагога як проектування власної траєкторії відповідно до своїх потреб та вимог суспільства.

Головний зміст життя індивідуальності педагога – творчий саморозвиток, творення самого себе. Розглядаючи проблему саморозвитку індивідуальності педагога, слід враховувати її біологічний, психологічний та соціальний аспекти, пам'ятати про сутнісну суперечливість педагога.

Важливою умовою, первинною сходиною саморозвитку індивідуальності педагога є внутрішня потреба в його здійсненні та самопізнанні себе. Нагальним завданням системи підвищення кваліфікації є сприяння особистісному саморозвиткові педагога, культивування потреби у постійному самовдосконаленні, яке є неможливим без самопізнання. Завдяки активності самопізнання особистість перестає бути продуктом зовнішніх обставин, набуває здатності до саморозвитку, самотворення, самоактуалізації. Самопізнання – це своєрідний механізм пізнавальної діяльності людини, в основу якого покладено процес рефлексії. Процес самопізнання вимагає від суб'єкта значних зусиль, невпинної праці над собою, допомагає відкрити себе, виявити свої позитивні якості, можливості та задатки. Націленість людини на пізнання своїх фізичних, психічних можливостей, свого місця в соціумі становить сутність самопізнання.

Отже, самопізнання – це вивчення себе як частини природи, виявлення своїх біологічних особливостей і потреб, розуміння себе як частини соціуму, усвідомлення себе як морального та духовного феномену.

Проблема самопізнання цікавила ще філософів Стародавньої Греції. Так, Геракліт писав, що він досліджує самого себе. Сократ наголошував на пізнанні себе: пізнаєш себе – пізнаєш інших. Для того, щоб стати моральною і вихованою людиною, необхідно добре знати самого себе, але немає нічого незвичайного в тому, що ми маємо недоліки. Крім того, треба знати, чи хоча б уявляти, якими хотіли б стати, до

чого прагнути. Тільки в такому випадку, порівнюючи себе з ідеалом, можна побачити, що вдосконалювати в собі. Шлях до самопізнання в кожного свій, але розпочинати його необхідно з аналізу своїх вчинків, поведінки та оцінювання їх або ж зі спостереження за собою. Педагог може самовдосконалюватися лише тоді, коли, спостерігаючи за собою, намагається сформувати самооцінку певного ставлення до своїх позитивних рис та недоліків, коли він, усвідомлюючи свої позитивні риси, об'єктивно і критично ставиться до своїх недоліків, на цій основі формує реальні життєві плани щодо культурного, морального, фізичного, інтелектуального саморозвитку. Чим раніше замислиться педагог над тим, яким він хоче або повинен бути, тим більше у нього буде можливостей і часу для того, щоб наблизитися до свого ідеалу. І чим раніше він стане на шлях самовдосконалення, тим більше йому вдасться по ньому пройти.

До загальних завдань саморозвитку індивідуальності педагога належать: досягнення згоди із самим собою, з людьми, що оточують; усунення негативних і формування корисних звичок, здібностей, коригування власних потреб, саморозвиток професійних здібностей. До зовнішніх умов ефективності саморозвитку належать: наявність професійних наставників, рівень розвитку колективу, усунення емоційних бар'єрів, єдність вимог, створення умов для саморозвитку індивідуальності педагога. Для саморозвитку індивідуальності педагога необхідні внутрішні умови, а саме: усвідомлення мети саморозвитку, наявність відповідного рівня інтелекту, правильно спрямована мотивація до саморозвитку, вміння здійснювати об'єктивне оцінювання власних позитивних і негативних рис, наявність вольових якостей, вміння керувати собою, мати розвинені комунікативні вміння, спиратися на позитивні емоції, змагання з самим собою, а не з іншими, підведення підсумків саморозвитку, щоб відзначити успіхи, окреслити шляхи подальшого самовдосконалення.

Основними методами самопізнання є самоспостереження, самотестування, самоанкетування, порівняння, самоаналіз, самооцінювання. Прийомами самопізнання є ведення щоденника, психолого-педагогічна діагностика, бесіди з оточуючими та близькими. Звичайно, кожен педагог за час свого професійного життя стикається з рядом труднощів. Але зациклюватися тільки на негативних моментах своєї роботи небезпечно. Хіба можна говорити про самовдосконалення, про творчий розвиток особистості, коли педагог сприйматиме свою працю тільки в темних тонах? Для саморозвитку дуже важливою є внутрішня мотивація, очікування позитивних результатів своєї роботи. Значною мірою налаштувати себе на позитив

допомагають відповідні психологічні практикуми або тренінги.

Приклади порад, які допоможуть сучасному педагогові реалізувати свій потенціал, віднайти способи для самовдосконалення для того, щоб створити власну траєкторію розвитку [4].

1. Неможливо досягти межі своїх можливостей.

Людський потенціал, за визначенням, є безмежним. Після кожної важливої справи у більшості з нас починає шепотіти внутрішній голос, який стверджує, що «могло б бути краще». Для того, щоб не відчувати постійне розчарування і не знецінювати власні досягнення, треба розуміти, що удосконаленню немає меж, і навчитися насолоджуватися кожною маленькою перемогою.

2. Виберіть і повірте.

Рецепт простий: зрозумійте, чого хочете, і повірте в себе. Ваш розум діє в такій послідовності: ви усвідомлено формулюєте свої бажання, вірите у свою здатність їх домогтися, а ваша підсвідомість піклується про все, що для цього необхідно. Ми звикли думати, що життя не може бути легким. Тому треба пам'ятати: переконаність у тому, що одержання бажаного вимагає величезних зусиль, – це лише одна з поширених оман [4].

3. Випробуйте нові ідеї.

Сучасне життя розвивається у шаленому ритмі, і, поряд з класичними педагогічними технологіями, з'явилася безліч інновацій. Педагог, який прагне досягти професіоналізму, завжди повинен цікавитися новинками психолого-педагогічної тематики. Не варто думати, що, спробувавши по-новому побудувати свою роботу, ми є самотніми на своєму шляху. Поряд завжди можна відшукати колегу-однодумця або людину, яка доброзичливо вислухає і допоможе порадою. Зрештою, за порадою завжди можна звернутися до методичної літератури або на форум учителів.

4. Переборіть страх змін.

Звичайно, жити і працювати в установленому ритмі – простіше і безпечніше. Але тоді педагог ризикує перетворитися на такого собі «викопного мамонта», який не хоче помічати, що його учні живуть у швидко змінюваному суспільстві і вимагають від нього нових знань, умінь і навичок, які вони зможуть застосувати у сучасному житті. Учитель не тільки навчає учнів,

він і сам навчається від них. Педагог має постійно вчитися, бути мобільним, сучасним, інтелігентним.

5. Неможливо знати все наперед.

У процесі особистісного зростання помилятися – це нормальне явище. Головне – аналізувати свої помилки, бути готовим до постійної рефлексії, критичного ставлення до себе. Страх перед незвіданим притаманний кожній людині, але він не повинен гальмувати потяг до нового і цікавого. Варто пам'ятати народне прислів'я: «Вовків боятися – у ліс не ходити». Зробити перший крок часом буває непросто. Адже тілу, що перебуває у стані спокою, потрібно набагато більше енергії для нарощування швидкості, ніж тому, що вже рухається. Щоб ви не робили, це краще, ніж сидіти на місці й сподіватися, що життя саме зміниться на краще [4].

Як показують дослідження, у різних формах освіти з саморозвитку індивідуальності педагога особливо виділяють професійне спілкування, можливість обміну досвідом, обговорення ідей і напрацювань, проведення майстер-класів. Саморозвиток виступає як засіб реалізації певних домінантних цілей унаслідок їх досягнення, на нашу думку, можлива зміна життєвої парадигми особистості педагога, набуття ним нового сенсу життя. Унесення неформальної й інформальної складових визначило саморозвиток педагога як освіту впродовж життя. Розмежування формальної й неформальної освіти здебільшого здійснюється адміністративними методами. Формальна освіта пов'язана зі школами й навчальними закладами; неформальна – із суспільними групами й іншими організаціями; інформальна освіта оточує педагога повсюди – у взаємодії з друзями, сім'єю, колегами по роботі тощо.

Отже, різні форми освіти поєднуються, інтегруються, асимілюються, унаслідок чого розширюється індивідуальний освітній простір, створюються умови для саморозвитку індивідуальності педагога. Можна вважати, що основою саморозвитку педагога є інформальна освіта, яка, по суті, отожднюється з суспільним розвитком. Інформальна освіта інтегрує форми освіти (формальну й неформальну) і культурну діяльність педагога. Цю сферу діяльності педагог творить для себе сам: потенціали суспільства і власні можливості, потреби, бажання, спонукальні мотиви він перетворює на дієві фактори власного саморозвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. – М. : ПЕР СЭ, 2003. – 208 с.

2. Калошин В. Ф. Настав час діяти!!! / В. Ф. Калошин, В. І. Заєць // Завучу все для роботи. – 2009. – № 21. – С. 28–35.

3. Карамушка Л. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (на матеріалах діяльності комерційних організацій) : монографія / Л. Карамушка, М. Ткач. – Київ ; Запоріжжя : Просвіта, 2009. – С. 37.

4. Клименко І. Чи прагне вчитель самовдоскона-

лення / І. Клименко // Відкритий урок. – 2009. – № 12. – С. 84–85.

5. Пометун О. І. Сучасний урок.

Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженок. – Київ : А.С.К., 2006. – 192 с.

6. Проект нової редакції Закону «Про освіту» :

комітетські слухання. – Режим доступу : <http://www.useti.org.ua/uk/news/1872/proekt-novoyi-redakciyi-zakonu-pro-osvitu-komitetski-sluhannya.html>. – Дата останнього доступу: 8.11.2017. – Назва з екрана.

7. Delors Jacques. Adult education : from luxury to necessity / Jacques Delors // Bulletin Education For All's 2000. – April-June, 1997. – № 27. – 25 p.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Я. Ситніков

Модернізація системи освіти України вимагає посилення вимог до якості підготовки висококваліфікованих фахівців, розвитку ринку нових освітніх послуг. Відповідно до «Національної доктрини розвитку освіти», підготовка педагогічних працівників є важливою умовою оновлення освіти, провідним принципом державної освітньої політики. Держава забезпечує умови для підвищення престижу й соціального статусу педагогічних і науково-педагогічних працівників, їхнього професійного та культурного зростання. Перед системою освіти ставляться завдання максимального розкриття потенціалу кожної людини, розвитку цього потенціалу, формування людини як суб'єкта соціального життя, підготовки його до саморозвитку, самовизначення та самореалізації. Розв'язання цих завдань вимагає, у свою чергу, створення гнучкої відкритої варіативної за типами шкіл та освітніми рівнями системи освіти. Своїми технологіями система освіти має реалізовувати індивідуально орієнтований підхід у підготовці людини до творчої діяльності.

Концептуальні положення щодо підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної освіти (ЗПО) викладено в Законах України «Про освіту» [3], «Про професійно-технічну освіту» [4], Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [10], Постанові Верховної Ради України «Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні» [12], Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні [5], Тимчасовому положенні про підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів України [15], постанові Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про професійно-технічний навчальний заклад» [13], наказах Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників» [14], «Про під-

вищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів» [8] та «Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» [9].

За умов актуалізації в суспільстві пріоритетного розвитку системи професійно-технічної освіти важливого значення набуває пошук інноваційних шляхів упровадження сучасних методик, технологій професійного удосконалення психолого-педагогічної компетентності педагогічного працівника закладів професійної освіти. У контексті цього питання актуальною проблемою є підвищення кваліфікації педагогічних працівників як цілісної системи дій і заходів, спрямованих на збагачення їхньої психолого-педагогічної компетентності, поглиблення знань, розвиток творчого потенціалу, вироблення власних підходів щодо вирішення важливих проблем освітньої діяльності, узагальнення передового педагогічного досвіду, генерування нових педагогічних ідей.

У психолого-педагогічній науці проблема розвитку психолого-педагогічної компетентності досліджується в різних напрямках і аспектах: професійна компетентність педагога (Л. Алексєєва, В. Баркасі, В. Введенський, О. Дубасенюк, Л. Хоружа та ін.); педагогічна компетентність (В. Адольф, Н. Кузьміна, М. Лук'янова, Т. Шамова та ін.); аутопсихологічна компетентність (О. Шиян); управлінська компетентність керівників освітніх закладів (О. Мармаза, І. Семикін, О. Тонконога та ін.). Склалися основні підходи до дослідження професійної компетентності педагога – процесуальний (Н. Кузьміна): дослідження якості підготовки педагога до навчально-виховного процесу (гностичний і конструктивний компоненти), його діяльності в процесі навчально-виховного процесу (комунікативний і організаторський компоненти), контрольно-діагностичної діяльності (рефлексивний компонент); особистісний (В. Шувалова, Є. Рогов, Б. Ананьєв, О. Щербаків): оцінювання знань і вмінь